

לא ל"מכונה"

מאת הרב לוי-יצחק גינזבורג
משפיע בישיבת תות"ל
המרכזית - כפר חב"ד

**מחידושיה המיוחדים של תורת החסידות,
ובפרט של תורת חסידות חב"ד, בהעמדת
אדם חי, שכל חייו חדורים מלאים וספוגים
ביהדות ובחסידות • ו"מצווה להביא מן
ההדיוט": שהחיות וההתלהבות והשייכות
של יהודי לאלקות תבוא דווקא מתוכו עצמו,
מלמטה למעלה**

באחד מביקוריו בליובאוויטש* אחרי מינויו לרבנות, נכנס הרב גורליק ושאל את הרבי ני"ע מה לעשות, ובעירו משתמשים לפסח במצות מכונה. מאחר ויודע הוא שאצלנו, אצל הרבי, נזהרים מאוד שלא לאכול מצות מכונה, שואל הוא אפוא את הרבי האם להוציא על זה איסור, ולהיאבק על כך שקהל עדתו לא יאכלו מצות מכונה, דבר שכמובן יהיה קשה מאוד, מה גם שעלול להביא לערעור מעמדו שם.

השיב לו הרבי ני"ע שאל לו להילחם על-כך, שהרי כמה וכמה פוסקים סוברים שמצות מכונה כשרות למהדרין, ויש אומרים שהן אפילו מהודרות יותר ממצות עבודת יד.

שאל ר' שניאור זלמן: אם כן, מדוע הרבי כל-כך מקפיד שלא לאכול מהם?

חיך הרבי ני"ע ואמר, אספר לך מעשה: הצאר הרוסי ניקולאי הראשון היה אדם "פתוח" מאוד, ותמיד השתדל ללמוד דברים חדשים. הוא נהג לבקר מידי פעם אצל אזרחי המדינה מכל החוגים והלאומים ולראות כיצד הם חיים. לפעמים היה אפילו מתחפש בבגדים אזרחיים והולך לראות דברים שלא היה יכול לראותם בתפקידו המלכותי הרם. במסגרת זו ביקר הצאר לפעמים גם אצל תניניו היהודים, ברצונו ללמוד את מנהגיהם

שהתרחש ב"מלווה מלכה" זו ושידורה לארבעים ושמונה מוקדים ברחבי תבל, בנוסח: "נתקבל ותשואות חן על הנחת רוח שגרם וגורם וכו'. אזכיר על הציון" – וזאת לאחר כעשרים שנה שהרבי לא ענה על הדו"חות השיגרתיים מהשידורים!

לאחר מכן כתב הרבי לנשי חב"ד בלונדון שביקשו הוראות פרטיות לפעילות בנושא משיח: "נתקבל ותשואות חן, ויהא בהצלחה רבה. ובטח עומדות בקשר עם נשי חב"ד תחינה בכאן, לדעת על דבר חגיגתם כאן באחרונה. אזכיר על הציון".

בקשר עם כל זה נביא הפעם סיפור שהמסר שלו הוא מחידושיה המיוחדים של תורת החסידות, ובפרט של תורת חסידות חב"ד, אשר באה לידי ביטוי באופן החזק ביותר בדורנו זה ובפרט בזמננו זה, בנשיאותו של הרבי שליט"א מלך המשיח.

הרה"ח ר' שניאור זלמן ע"ה גורליק, המרא-דאתרא הראשון של כפר חב"ד, היה בצעירותו מתלמידיה הראשונים של ישיבת תומכי-תמימים, ובגיל צעיר מאוד נשלח על ידי הרבי (מהורש"ב) ני"ע לשמש כרב בעיירה מסויימת.

מצאים אלו בשבת שאחרי כ"ד טבת, יום ההילולא של רבינו הזקן, מייסד חסידות חב"ד, כאשר ביום זה נאספים "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" ומאירים ופועלים בעולם, עד "פועל ישועות (גם) בקרב הארץ".

יחד עם זה עומדים אנו בעיצומן של ימי ההכנה ליום הגדול והקדוש, יום קבלת הנשיאות והמלכות של הרבי שליט"א מלך המשיח – ביו"ד שבט.

ונוסף לכל זה, הרי במוצאי-שבת זו מלאו עשר שנים לאותה "מלווה מלכה" מפורסמת לקבלת פני משיח צדקנו, שנערכה בכ"ח טבת תשנ"ב, יום ההולדת של הרבנית חנה, אם המלכות, אמו של הרבי שליט"א, על ידי נשי חב"ד בקראון-הייטס.

כזכור, בחגיגה זו שמו כל הרבנים הדוברים (ומהם: הרה"ח ר' יואל שיי כהן והרה"ח ר' יוסף שיי וויינברג) דגש חזק מאוד על פרסום זהותו של הרבי מלך המשיח והקריאה לעולם לקבל את מלכותו. הרבי הגיב על-כך בסידרת שיחות על גודל מעלתן של נשי ובנות ישראל, ש"עושה רצון בעלה" בלי לחכות דווקא להוראה מפורשת, כפי המתחייב במיוחד מאתנו בתקופה זו. הרבי אף הואיל לענות על דו"ח מכל מה

(* סיפור זה, בנוסח שונה, נדפס בירשימות דברים' להר"ר יהודה שיי חיטריק, חלק ב' ע' צה.

ואורחותיהם.

פעם ביקש הצאר לראות כיצד מקיימים היהודים את טכס ברית-המילה. הוא העביר הודעה לקהילה היהודית כי הצאר מבקש שיזמינו אותו בהזדמנות הראשונה שתיערך בקהילה ברית-מילה.

בדרך כלל, אומר הרבי ני"ע בחינך לרי שניאור זלמן, כאשר נערכת ברית-מילה בתנאי העוני והמצוקה של היהודים בתקופה זו, הרי המוהל לובש טלית שספק אם כיבסו אותה מאחרי חג הפסח שעבר... אבל מששמעו שהצאר בכבודו ובעצמו עומד לבוא ולהשתתף בטכס, התחילו להתכונן לכך במלוא הרצינות, צבעו מחדש את כל הבניין, ועשו כל מאמץ לצחצח ולמרק כל דבר שעתיד להימצא כאן בשעה שהצאר יהיה, תלו סדינים לבנים על כותלי בית-הכנסת, שטיחים על הרצפה, והכל "סטרילי" נקי ומצוחצח כראוי לכבודו של המלך.

ואכן בזמן המיועד התקיים טכס ברית-המילה כמתוכנן במעמד קהל רב, כאשר הצאר אכן הגיע עם פמלייתו, השתתף וגילה התעניינות כנה בכל הפרטים ופרטי הפרטים. הכל הלך למישרין למעלה מן המשוער, וכולם היו מרוצים – עד שהגיעו לשלב שלאחרי ה'פריעה'.

כשגחן המוהל לעבר התינוק, הזדעק לפתע הצאר וקרא בקול: הכל טוב ויפה, אבל...

את הדין ההלכתי אודות כשרותן של מצות המכונה נשאר כמונן לרבנים ופוסקי הלכה, אבל רעיון נפלא טמון בכך שבליובאוויטש לא הכניסו מצות מכונה:

"מצה" היא "מיכלא דמהימנותא", מאכל של אמונה, מאכל שיש סגולה בעצם אכילתו לחזק ולהגביר את האמונה. ועד פתגמו של הרבי מוהר"ש ני"ע, שהרבי שליט"א חוזר עליו פעמים רבות, "אז מ'עסט מצה – עסט מען אלקות" (=כשאוכלים מצה – אוכלים אלקות).

לכן גם הרבי שליט"א מדגיש את החשיבות בכך שהמצה תבוא דווקא מה"לשכה" של הרבי, כפי שהוא כותב ('אגרות-קודש' כרך ט עמוד כג).

ואתאפק לא אוכל להביע תמהוני ופליאתי ביותר, והוא:

מובן על פי המבואר בכמה מקומות בדא"ח,

ובפרט בענין דתמיהת משה רבנו מאין

לי בשר כי לא הי' זה במדרגתו כלל, ואף על פי כן, אף שטענתו טענה חזקה הייתה, והראי שאמרו לו אספה לי שבעים איש וגו', הרי בכל זאת גם השפעת הבשר הייתה על ידו (אלא שהי' גם ממוצע בדבר).

שמוזה מובן שכל השפעות המקושרים והחסידים צריכה להיות קשורה באיזה אופן שהוא עם נשיאם וכו'.

מוכרח מזה שדורנו, שזכה שכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הוא מנהיגו ורועו, הרי כל העניינים צריכים להיות קשורים באיזה אופן שהוא עמו. ועל אחת כמה וכמה שכן צריך להיות אצל אנ"ש והתמימים ובני ביתם שיהיו. ועל אחת כמה וכמה שכן צריך להיות בעניינים הקשורים בתורה ומצוות, ובפרט בעניינים הכלליים שבהם, ובפרטיות – בעניינים הקשורים באמונה. וכמו שכתוב ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ואיתא במכילתא שכל מי שמאמין ברועה נאמן כאילו מאמין במי שאמר והי' העולם. ולכן גדלה תמיהתי כשנודע לי אשר דווקא במיכלא דמהימנותא הנה חלק מאנ"ש בחרו לקבלו ממקום אחר בה-בשעה שהייתה אפשרית לקבלו על ידי לשכה שנתייסדה מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר פעולות צדיק עומדים לעד ובמילא גם עתה היא לשכתו.

בטח יש על זה איזה תירוצים, ואולי גם תירוצים חזקים, שאפשר הי' ביוקר, או שלא היו אפיוות טוב כל כך, או שהי' איזה פירוד לבבות בין מוכר הנ"ל ואנ"ש, או כמו שאמרו אחרים שזה רק בשביל בני ביתם מה שאין כן הם עצמם (וכאילו אפשר לחלק באמונה בין הגדול בישראל להקטן בישראל, ובפרט בהנוגע לחג המצות, שזהו קטנות אבא והמשל בזה הוא מתינוק אוכל מאכל דגן). אבל אחרי כל זה תמיהה בעיני, איז כדאי איינצושטעלן [=להעמיד בסכנה] עוד עניין של קישור עם כ"ק מו"ח אדמו"ר? ולו יהי' שזה רק בספק ספיקא, בשביל עניינים שגם הם מידי ספק לא יצאו, ולקבל מצה שמורה מיכלא דמהימנותא במקום אחר.

- כיוון שאיני רוצה לפרש בשם מי שעשה כנ"ל, לכן כותב הנני הדברים אליו, כיוון שבוודאי הוא ומושפעיו לקחו שמורה דווקא מהבעקעריי [=המאפיה] הקשורה עם הלשכה. ובמילא בנקל יותר יהי' לו לבאר הדברים בעת התוועדות כיד ה' הטובה עליו. ובוודאי ידוע גם בצרפת פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, אז

אונזערע זיבורית [=ה"זיבורית" שלנו] טוב מעידית שלהם. והשם יתברך יזכנו יצליח את כל אחד ואחד להמשיך המשכות דפסח על כל השנה בגלוי בחיי היום יומיים.

ובהמשך לזה כותב (שם עמוד סח):

ישתדל להמציא לה, ושתאכלם, על כל פנים ד' זיתים של מיכלא דאסוותא (שהוא גם כן) מיכלא דמהימנותא – אמונה (שהיא בחינת רגל, בחינת בת) בהוי' ובמשה עבדו, ובאתפשטותא דבכל דרא, שבדורנו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה זי"ע, הנאפה על ידי לשכתו דווקא.

שכולם-כולנו, כולל גם הטלפון והרדיו והווידיאו והטלוויזיה והאינטרנט והלוויין ושלטי החוצות ומרפסות הבתים והדגלים וההזמנות לחתונה, הכל בכל מכל כל, יהיה מלא וחדור באלקות, ובמיוחד בענייני משיח וגאולה, תוך הדגשה גלויה על מציאותו זהותו והתגלותו של המלך המשיח, המגלה בעולם את עצמותו ומהותו יתברך

ויהי רצון שמכאן ולהבא יראו השגחה פרטית רק בעניינים של טוב הנראה והנגלה. ובמכתב גוסף (שם עמוד קנד):

ומה שכתב אודות כשרות השמורה שקנה ומצרף גם תעודת הכשר, הנה לפלא שכנראה תפסו את כל העניין שלא לפי כוונתי כלל וכלל, כי לא דיברתי דבר על דבר כשרות השמורה אלא אודות עניין ההתקשרות שזהו תלוי באופן האמונה בנשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר.

וכבר ידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר בעת מאסרו של רבנו הזקן אמר אז ער האָט זיך מוסר נפש געווען [= שהוא מסר את נפשו] בפועל שלא להיות נפרד מהבעל שם טוב בתנועה אפילו לשעה קלה ואפילו רק למראית עין (עיינ באריכות במכתב הנדפס בחוברת התמים חלק ב' עמוד 65) [= במכתב זה - בחוברת ב' עמוד נו [150] - מספר אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע אודות טענת המלשין על רבינו הזקן, שהיה רגיל, כמו מורנו הבעל שם טוב, לומר בעת תפילתו "אף, אף, אף". והיה לו צער גדול מזה שהיה צריך לפרש זאת לפני השרים: "אמנם הי' באפשרו לדחותם בכמה תשובות, אך לא רצה להיות נפרד גם מתנועה אחת של מורנו הבעל שם טוב נ"ע גם לשעה קלה אף למראית עין"]).

ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפילו חלק אחד מני אלף ממדריגת רבנו הזקן, הנה על דרך המובא בתניא פרק מ"ד אפס קצהו ושמץ מנהו מרוב טובו ואורו מאיר לכללות החסידים ואנ"ש.

ויש לסיים על דרך האמור במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (שם סוף פרק ב') שאם בדברים כמו אלו צריכה להיות הדבקות כל כך, הנה במיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסותא, ובליל שמורים שנתגלה על כל אחד ואחת מבני ובנות ישראל בכבודו ובעצמו, על אחת כמה וכמה.

ומכיוון שהמצה מבטאת כל-כך את האמונה והשייכות של יהודי לה' ולמשה עבדו – הרי בליובאוויטש לא מניחים שהדבר יהיה באופן של "מכונה".

שהרי אחד העקרונות העיקריים של תורת החסידות הוא שהאמונה והשייכות של יהודי לאלקות תהיה דבר חי ולוהט, ובשום אופן לא באופן של "מכונה", שעושה את הדברים אולי הרבה יותר מהר והרבה יותר טוב אבל באופן "מיכני" ו"אוטומטי", ללא חיות והתלהבות, מאחר שהיא "דומם" ולא דבר חי.

וכפי המשל הידוע, שהיו חסידים נוהגים לומר בעת התוועדות: בכל אדם ישנו הרי איזה שהוא חסרון – זה גבוה מדי וזה נמוך מדי, זה שמן מדי וזה רזה וצנום מדי וכדומה. הלך פעם מישהו ויצר גולם שעשוי בתכלית היופי והשלמות, הוא בדיוק במידה, לא גבוה מדי ולא נמוך מדי, לא שמן מדי ולא רזה מדי. יש לו רק בעיה אחת "קטנה" – הוא רק גולם ובכלל לא בן אדם!

כך, היו אומרים חסידים, יכול יהודי ללמוד תורה ולהדר בקיום המצוות בשלמות.

בזמן המיועד התקיים
טכס ברית-המילה
כמתוכנן במעמד קהל
רב, כאשר הצאר אכן
הגיע עם פמלייתו,
השתתף וגילה
התעניינות כנה בכל
הפרטים ופרטי
הפרטים. הכל הלך
למישרין למעלה מן
המשוער, וכולם היו
מרוצים – עד...

ייתכן אפילו שכל הנהגתו היא במאה אחוז על פי השולחן ערוך. אך הדבר לא חדר בפנימיותו כלל וכלל. אין הוא אלא "גולם", "מצת) מכונה", שעושה בדיוק מה שהורו לה, ולא אדם חי בהתלהבות וחיות של יהדות וחסידות.

ח ידושה העיקרי של תורת החסידות ודרכי החסידות, שהיא שמה את הדגש לא רק על תיקון החסרונות הפרטיים, אלא בעיקר על ה"נקודה" – מי אתה, מה הן השאיפות שלך, במה אתה "חיי". החסידות מחנכת ומעמידה אדם חי, שכל חייו חדורים מלאים וספוגים ביהדות ובחסידות, וזאת גם אם אכן יש לו חסרונות פרטיים רבים, מאחר שה"נקודה" היא כראוי. וכפי הפתגם הנ"ל שמביא הרבי שליט"א, שה"זיבורית" שלנו טוב יותר מ"עידית" שלהם. וכפי שאמר גם שלמה המלך בחכמתו (קהלת ט, ד): "כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת..."

בחידוש זה של מורנו הבעש"ט הוסיף רבינו הזקן בחסידות חבי"ד את ההדגשה, כי לא די בכך שהחיות וההתלהבות יבואו מלמעלה, על ידי הדבקות בצדיק, ועל ידי התעוררות האהבה העצמית שישנה בכל יהודי בטבעו. שכן "אף על פי שהאש יורד מלמעלה, מצווה להביא מן ההדיוט": נחוץ ודרוש שהחיות וההתלהבות והשייכות של יהודי לאלקות תבוא דווקא מתוכו עצמו, מלמטה למעלה, על ידי לימוד והתבוננות בדברים שיבין ויקלוט גם השכל האנושי

המגושם. כי דווקא כך תהיה החיות אכן חיות "שלו", "אייגענע", ותמלא את כל מציאותו, כך שהוא יהיה אכן גם מצד עצמו – לא "מצת) מכונה", אלא – אדם חי ביהדות ובחסידות במלוא מובן המילה.

ומדור לדור המשיכו רבותינו נשיאנו להוריד ולהמשיך את השכינה ואת השייכות של יהודי לאלקות מטה מטה, "מרקיע לרקיע" (והכוח לזה, מכיוון שמדור לדור עלו מעלה מעלה ו"הגיעו" ו"המשיכו" דרגות עוד יותר נעלות ובלתי מוגבלות באלקות).

עד הדור השביעי, בעבודתו הקדושה של הרבי מלך המשיח שליט"א, בו ממשיכים את השכינה מן הרקיע "למטה בארץ", אל תוך תוכו של העולם התחתון ביותר והאנשים והעניינים הנמוכים ביותר.

ומשנה לשנה מתגברת ומתעצמת עבודתו של משיח בעם ישראל ובעולם כולו, והיא מגיעה לשיא במיוחד בתקופה המיוחדת בשנים האחרונות, "די העכסטע צייט" (=זמן השיא) לגאולה, כאשר הכל ממש מלא וספוג באלקות ויהדות וחסידות ובענייני משיח וגאולה.

ועד שכולם-כולנו, כולל גם הטלפון והרדיו והווידיאו והטלוויזיה והאינטרנט והלוויין ושלטי החוצות ומרפסות הבתים והדגלים וההזמנות לחתונה, הכל בכל מכל כל, יהיה מלא וחדור באלקות, ובמיוחד בענייני משיח וגאולה, תוך הדגשה גלויה על מציאותו זהותו והתגלותו של המלך המשיח, המגלה בעולם את עצמותו ומהותו יתברך, כך שהאדם כולו, גם מצד החלקים הנמוכים והתחתונים ביותר שלו, יהיה אדם חי בחיים אמיתיים של אלקות, והעולם כולו, גם מצד החלקים הנמוכים והתחתונים ביותר שלו, יהיה מלא וספוג באלקות, ודווקא מתוך עצמו ומצד עצמו "כמים לים מכסים".

שהי יכול להיות אך ורק על ידי "המשכת העצם" שלמעלה מכל הגדרים והתוארים והנסיבות, והוא דווקא נמצא בכל תוקפו ובכל עצמותו ממש בתוך התחתון ביותר שאין תחתון למטה הימנו.

שכל זה מודגש בהכרזה הנפלאה, שהרבי שליט"א קובע כי עניינה הוא עצם התגלות של משיח שלפני כל פעולותיו, ולאחרי זה ועל ידי זה באה התגלותו לעין כל בעולם כולו; והכרזה זו, עם כל מה שהיא מייצגת, ממלאת את כל המציאות "כמים לים מכסים", והיא זו המביאה לתכלית הכל – ההתגלות המלאה של הרבי שליט"א מלך המשיח בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש. **יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!**